

The background image is a photograph of a historic stone building with a red-tiled roof. A monk in dark robes stands in the foreground on a stone-paved courtyard. The building has a small arched doorway and is surrounded by lush green trees under a clear blue sky.

IRS

Otkrivajući Azerbajdžan

Autor: **Sabina TUMANSKAYA**,
Fotografije: **Sergey KIVRIN**,
Sabina TUMANSKAYA

NIJ. TRAGOVIMA UDINA

Gabalinski rajon u Azerbajdžanu poznat je po svojim planinskim predjelima, čistom zraku i obilju povijesnih lokacija. Ruta do naselja Nij u Gabalinskom rajonu u posljednje je vrijeme postala vrlo popularna među domaćim i stranim turistima. Naselje je dom zajednici Udina, potomaka jednog od najstarijih naroda Kavkaza. Ovdje su boravile mnoge međunarodno poznate osobe, uključujući francuskog glumca Gerarda Depardieua, predstavnike britanske kraljevske obitelji i legendarnog putnika Thora Heyerdahla. Sve ugledne goste zanimalo je kako su Udini i nakon dvije tisuće godina uspjeli sačuvati svoju kulturu, jezik i običaje. Nasljednici drevne Apostolske Crkve Kavkaske Albanije, Udini sebe smatraju pravoslavnim kršćanima i svoju vjeru cijene više od svega na svijetu. Nije iznenađujuće da je oživljavanje albanskih crkava, koje su nekoć prisvojili Armenci, vratilo vjeru u budućnost, a s njom i stvarni život Udina u Niju. Put do njega vodi kroz slikovita sela, nepregledna prostranstva i planine obrasle šumom. Na putu se nalazi mjesto povezano s jednom holivudskom slavnom osobom. To je selo Vandam, koje u šali nazivaju rodnim mje-

stom glumca Jean-Claudea Van Dammea. Ime je donijelo izuzetnu slavu selu, koje je prije bilo poznato uglavnom po voću, osobito jabukama, koje su se mogle naći na tamošnjoj tržnici. Sada se na ulazu u Vandam nalazi kip glumca Van Dammea i putnici namjernici će se tamo sigurno htjeti slikati. Može se naći i na skulpturu Stevea Jobsa, legendarnog osnivača tvrtke Apple (hrvatski jabuka), što je još jedna referenca na lokalne jabuke.

Dvadesetak kilometara od Gabale, među plantažama lješnjaka, počinje Nij, a prva atrakcija je albansko svetište Chotari. Udini su jako ponosni na tu crkvu. Nekada je na tom mjestu bila drevna crkva, a neki smatraju da je tu postojala još od vremena sv. Elizeja, prosvjetitelja Albanije. U razdoblju od 1723. do 1726. godine ovdje je podignuto novo svetište novcem lokalnog filantropa Yengibara Chotarija i drugih stanovnika Nija. Tako je u imenu ovjekovječen i svetac i onaj koji je darovao novac za gradnju svetišta. Prilikom gradnje svetišta u dvorištu su zasađene četiri platane, od kojih su dvije impresivne i po starosti i po veličini. Godine 1836. Udini su morali napustiti svoju crkvu jer je bila podređena armenskom

katolikosatu. U sovjetsko doba crkva je doživjela sudbinu mnogih svetišta - pretvorena je u skladište i postupno se počela urušavati i propadati. Tek je 2006. godine, nakon obnove, svetište vraćeno župljanima. Ovdje su se ponovno počele čuti molitve, uključujući i one na udinskom jeziku. Na oltaru crkve može se vidjeti molitva „Oče naš“ na udinskom jeziku. Udinski jezik (Muz) sličan je lezginском jeziku. Ima nekoliko dijalekata, ovisno o području na kojem žive njegovi govornici. Većina Udina koji žive u Niju govore tri jezika – azerbajdžanski, udinski i ruski. Tri od pet lokalnih škola pružaju obrazovanje na udinskom jeziku, a dvije na azerbajdžanskom.

Samo selo Nij prilično je veliko. Podijeljeno je na 16 takozvanih krajeva - shakka. U njemu imate sve što vam treba – trgovine, bolnicu, veliku tržnicu na kojoj lokalno stanovništvo prodaje svoje poljoprivredne proizvode. Domaći lješnjaci i vino veoma su traženi, a ljudi dolaze iz različitih krajeva da ih kupuju. U etnografskom se kompleksu „Udinsko ognjište“ možete upoznati sa životom Udina i njihovom poviješću te probati domaća jela. Na površini od tri i pol hektara nalazi se velik broj objekata koji u potpunosti otkrivaju kako su Udini stoljećima živjeli i radili. Glavna zgrada je kurija stara više od tristo godina. To je imanje obitelji Gangalov, potomaka udinskog svećenika koji je otvorio svoju kuću župljanima koji ne žele sudjelovati u bogoslužjima pod armenskim ka-

tolikosatom. Kuća ima nekoliko prostorija sa starinskim kućanskim predmetima, odjećom i namještajem. Postoji i posebna soba za molitvu. Na vratima je urezan križ. Zanimljivo je da u sobi za molitvu postoji otvor za ognjište. Udini su, kao i Azerbajdžanci, bili pogani i štovali su vatru prije nego što su usvojili svoje glavne vjeroispovijesti. Udini su također smatrali Sunce i Mjesec svetima, a ti su simboli još uvijek prisutni na udinskom križu. Izgleda kao da su na rubovima cvjetovi tulipana, ali to su zapravo plameni jezici okruženi polumjesecima. Udini štiju svoju povijest i nastoje očuvati sve njezine faze, što se jasno vidi iz eksponata na imanju. Posljednji stanovnici kuće bili su Gangalovi: Vladimir, njegova sestra Zoya i njihov otac. Zoya je bila poznata kao vješta krojačica i šivala je odjeću za lokalne dame. Vladimir je bio poznati brijač. Ovjekovječeni su u voštanim figurama i nastavljaju raditi svoj posao kao da su živi – Zoya za šivaćim strojem, a Vladimir za frizerskim stolcem. To je, takoreći, muzej Tussauds u stilu Udina. Fotografije prikazuju portrete lokalnih stanovnika, od kojih su mnogi donijeli svoje obiteljske relikvije u etnografski kompleks kako bi ostavili uspomenu na sebe i svoje najmilije. Riječ je o više od dvije tisuće eksponata od kojih je svaki veoma vrijedan. U dvorištu kuće nalazi se zanimljiva prostorija obložena hrastovinom, u kojoj se nalaze kućanska pomagala za pečenje kruha, pravljenje vina i maslaca. Tu je i malo jezero s pastrvama koje se,

Otkrivajući Azerbajdžan

uz druga tradicionalna udinska jela, mogu probati u lokalnom restoranu. Na području etnografskog kompleksa možete boraviti u udobnim kućicama.

Još jedna atrakcija Nija je udinska crkva Presvete Bogorodice, poznatija kao Bulun. Današnji izgled dobiva 1892. godine. Nažalost, nema sačuvanih podataka o tome kako je izgledala za vrijeme gradnje u 12. stoljeću. Kao i većina albanskih crkava, sagrađena je na mjestu još starije crkve. U sovjetsko vrijeme svetište nije radilo i bilo je oronulo. Godine 2020. crkva je restaurirana, uz maksimalno očuvan vanjski i unutarnji izgled. Mnogo je veća i veličanstvenija od crkve Chotari, s grobljem sa strane. Godine 2022., prvi put nakon mnogo godina, ovdje je

održano bogoslužje u kojem je sudjelovalo i svećenstvo Katedrale u Bakuu. Osim crkvi Bulun i Chothari, postoji još jedna udinska crkva, Gey, ali je ona zatvorena i čeka restauraciju. Osim crkava, u Niju postoji i džamija jer ondje žive i muslimani. Predstavnici različitih nacionalnosti oduvijek su živjeli u Gabalinskom rajonu. U blizini drevne prijestolnice Kavkaske Albanije, grada Kabale, prolazili su najvažniji trgovački putovi. Mnogi su narodi ostali živjeti u gostoljubivoj azerbajdžanskoj zemlji i toliko se asimilirali da su tijekom godina izgubili svoj identitet. Udini, međutim, kao autohtoni stanovnici ovog kraja, ne samo da su sačuvali svoje običaje, vjeru i jezik, nego su ostavili i najdublji trag u povijesti Azerbajdžana. 🌸

